



Obama, Afganistan'a 30.000 yeni ABD askerinin gönderileceğini bildirmiş ve müttefiklerin de buna destek vermesini talep etmiştir

İnceleme



E. Tümg. Armağan KULOĞLU
ORSAM Başkanışmanı

ABD'NİN YENİ AFGANİSTAN STRATEJİSİ VE TÜRKİYE'NİN DURUMU

USA's New Afghanistan Policy and Turkey's Status

Abstract

Eight years after the US occupation, the Taliban and Al Qaida threat grew more serious, not only in Afghanistan but also in Pakistan. Taliban gained control in Afghanistan in the recent months, infiltrated to northern regions, cooperated with Al-Qaida linked organizations in Pakistan and organized joint actions with the Pakistani Taliban that occupied the regional agenda. Now it is concerning how USA and NATO will react against these incidents and adjust their strategies under these circumstances. US President Barack Obama announced his new Afghanistan strategy on December 1, 2009 and called allies to support him. The study deals with the expectations from Turkey and Turkey's potential response to those expectations.

İnceleme

ABD'nin, açıkladığı stratejiye paralel olarak, takviye olarak gidecek miktar da dahil olmak üzere, asker seviyesi istenen düzeye ulaştıktan, direniş en azından kontrol edilebilir ve Afgan Güvenlik Güçlerinin mücadele edebileceği bir seviyeye gerilemesinden sonra Afganistan'dan asker çekmeye başlanacağı düşünülmektedir.

Giriş

ABD'nin Afganistan'ı işgal etmesinden sekiz yıl sonra Taliban ve El Kaide tehdidi sadece Afganistan'da değil, Pakistan'da da ciddi düzeylerde hissedilmeye başlanmıştır. Taliban, son aylarda Afganistan'da inisiyatifi ele geçirmiş, kuzey bölgelere doğru sızmış, Pakistan'daki El Kaide ve bağlantılı örgütlerle işbirliği yapmış ve Pakistan Talibanı ile birlikte gerçekleştirdikleri eylemlerle bölge gündemine damgasını vurmuştur. Bu nedenle Pakistan ordusu, Taliban militanlarının yoğunlaştığı Güney Veziristan'a bir askeri operasyon düzenlemiştir.¹ Afganistan'daki bu durum ve konunun Pakistan'ı da içine alması NATO ve ABD'nin kaygılarının artmasına neden olmuş, Türkiye dahil müttefik ülkeler de bu gelişmelerden endişe duymaya başlamıştır. NATO'nun geleceğinin dahi sorgulanmasını gündeme getiren Afganistan konusu, NATO'nun olduğu kadar ABD'nin de son derece önem verdiği ve mutlaka çözümlenmesi gereken bir mesele halini almıştır. Bu ortamda ABD ve NATO güçlerinin son gelişmelere nasıl tepkiler vereceği ve stratejilerinde ne gibi ayarlamalar yapacakları merak edilmeye başlanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Barack Obama, uzun süredir beklenen, ABD için bir noktada hayati öneme sahip Afganistan stratejisini, 1 Aralık 2009 tarihinde West Point Askeri Akademisi'nde yaptığı konuşmada açıklamış ve müttefiklerini de bu stratejiye destek vermeye davet etmiştir.

ABD'nin Yeni Stratejisinden

Önemli Noktalar

Obama'nın açıkladığı Afganistan stratejisinde önemli olduğu mütalaa edilen birkaç nokta şu şekildedir:²

- Müttefiklerle birlikte, isyancı unsurları hedef olarak; kilit yerleşim merkezlerinde güvenlik

sağlayarak; Afgan kuvvetlerini eğiterek; sorumluluğu Afgan ortağımızın muktedir ellerine bırakıp, aynı tehditleri göğüsleyen Pakistanlılarla ortaklığı arttırarak, güçler çoğaltılacak.

- Taliban'ın Afgan hükümetini devirmesini ve Afganistan'ı, teröristlerin tekrar ABD veya müttefikleri vurabilecekleri bir barınak haline getirmesi önleneyecek."

- Pakistan'daki hedef, El Kaide'nin yenilgiye uğratılması ve Pakistan'ın istikrara kavuşmasını sağlamak olacaktır.

- Kuvvetler Afganistan'da hızla konuşlandırılacak ve muharip birlikler 2011 yazında geri çekmeye başlamak için gereken ortamı yaratmak amacıyla ilave kaynaklardan faydalanırken, o bölgedeki çıkarları korumak için de Afganistan ve Pakistan ile ortaklık muhafaza edilecek.

- Afganistan'da 30.000 ilave ABD askeri konuşlandırmaya karar verilmiştir. Bu birlikler, halen orada bulunan 68.000 Amerikan ve 39.000 diğer ülke ve ISAF askerleri ile birlikte önceden planlandığından daha süratle konuşlandırılacaktır. Böylelikle ayaklanmalar daha iyi önlenecek, ivmelerine sekte vuracak ve nüfus alanlarını daha iyi güvenlik altına alınacaktır. Bütün bunlar, etkili bir Afgan Güvenlik Kuvveti oluşturup eğitmek ve onlarla ortaklık kurarak kapasitemizi arttırmakla gerçekleşecektir. Böylece daha çok sayıda Afgan'ın mücadeleye katılması sağlanacaktır. Bu tür bir ortaklığı gerçekleştirmeye çalışarak sorumluluğu Afganlara devredebilir ve askerlerimizi 2011 yazında geri çekmeye başlayabiliriz.

- Takviye kuvvet düzeyi önümüzdeki 18 ay boyunca muhafaza edilecektir. Bu süre zarfında gelişme düzenli olarak ölçülecektir. Temmuz



ABD'nin yeni Afganistan stratejisi içindeki en önemli husus, Afgan Güvenlik Güçlerinin kapasitesinin artırılması konusudur.

2011 başında, başta gelen güvenlik sorumlulukları Afganlara bırakılarak askeri kuvvetler Afganistan'dan geri çekilmeye başlanacak. Afganistan Güvenlik Kuvvetleri, kendi ülkelerinin güvenliği konusunda sorumluluğu yüklendikçe, bu çabalarını sürdürebilmeleri için danışmanlığa ve yardıma devam edilecektir. Onların güvenliği adına işbirliği sürdürülecektir.

- Yakın süre zarfında, asker eğitimci ve kaynak konusunda müttefiklerin yapacağı ilave katkılar üzerinde görüşmeler yapılacaktır. Burada söz konusu olan, Londra, Madrid, Paris, Berlin, Prag ve New York'un güvenliği, yani daha geniş boyutuyla toplu güvenlidir.

- Politik stratejinin temel unsurlarından biri, silahlarını bırakarak politik sürece katılan ve El Kaide'yi reddeden Taliban'ın yeniden kazanılması için Afganların liderliğinde yapılan çalışmaları desteklemek olacaktır.

- Pakistan'la ortaklığın, Afganistan'daki faaliyetlerle ayrılmaz bir ilişkisi vardır. Güvenliğin sağlanması için Afganistan-Pakistan sınırının her iki tarafında etkili olacak bir stratejiye ihtiyaç vardır. Bu konuda hareketsizlik çok daha pahalıya mal olacaktır.

Yeni Stratejinin Değerlendirilmesi

Açıklanan yeni stratejiye göre öncelikle; Afgan

İnceleme

Türkiye'nin Afgan Ordusu'nun eğitimi, lojistik ve istihkam desteği, altyapı çalışmaları gibi konularda desteğini artırması beklenebilir. Ancak Taliban ile doğrudan bir çatışmaya girecek yaklaşımlardan uzak duracağı, bugüne kadar olduğu gibi bu konuya bundan sonra da aynı hassasiyeti göstereceği değerlendirilmektedir.

Hükümetinin istikrarlı bir duruma getirilmesi, Afgan Güvenlik Güçleri'nin savaşı tek başına üstlenecek kapasiteye ulaştırılması ve asker takviyesi söz konusudur. Stratejinin diğer unsurlarında ise, gelişecek güvenlik durumuna göre Afganistan'da yolsuzlukla mücadele, tarım gibi önemli alanlarda destek ve sosyal hizmetlerin tesisine ilişkin halkın ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik hususlara ek olarak Pakistan ile etkili bir ortaklık kurulması konusu da yer almaktadır.

Bu strateji içinde en önemli husus, Afgan Güvenlik Güçlerinin kapasitesinin artırılması konusudur. Bu durum, Afganistan'daki mücadelenin sona ermeyeceğini, devam edeceğini ifade eden bir yaklaşımdır. ABD'nin, mücadelenin devam edebilmesi için Afgan Güvenlik Güçlerinin yeterli seviyeye yükseltilmesine, mücadele ortamının onun mücadele edebileceği seviyeye düşürülebilmesi için Taliban'ın direncinin belirli bir ölçüde kırılmasına, direncin kırılması için de daha fazla asker ve güçle belirli bir süre mücadelenin şiddetlendirilmesine ihtiyaç duyduğunu değerlendirmek mümkündür. Bu nedenle ABD'nin, açıkladığı stratejiye paralel olarak, takviye olarak gidecek miktar da dahil olmak üzere, asker seviyesi istenen düzeye ulaştıktan, direniş en azından kontrol edilebilir ve Afgan Güvenlik Güçlerinin mücadele edebileceği bir seviyeye gerilemesinden sonra Afganistan'dan asker çekmeye başlanacağı düşünülmektedir. Bu sürenin de 18 ay olacağı hesaplanmaktadır. Takviyenin 2010 başından itibaren 6 ay içinde tamamlanacağı ve organize olacağı, bu hesaba göre çekilmenin de 2011 sonlarından itibaren gerçekleşeceği kıymetlendirilmiştir. Irak'tan 2011 sonuna kadar ABD askerinin çekilmesinin tamamlanmasından sonra, 2011 sonlarından itibaren Afganistan'daki askeri gücün geri çekilmesinin, Kasım 2012'de ABD'de yapılacak başkanlık seçimine bir yatırım

olabileceğini de dikkate almakta fayda görülmektedir.

Afganistan'da halen 70.000'e yakını ABD askeri olmak üzere 110.000'e yakın müttefik askeri bulunmaktadır. Afganistan'daki NATO ve ABD Kuvvetleri Komutanı, yeni stratejinin uygulanabilmesi için bu sayının 40.000 arttırılarak 150.000'e çıkarılmasını teklif etmiştir. Bu nedenle Obama, Afganistan'a 30.000 yeni ABD askerinin gönderileceğini ve müttefiklerin de buna destek vermesini talep etmiştir. NATO Genel Sekreteri de bu çerçevede müttefiklerin 7.000'den fazla askerle bu çağrıya cevap vereceğini ifade etmiştir.

Bu hesaplamalara bağlı olarak NATO'da bir kuvvet ihtiyacı çalışması yapılıp yapılmadığı yönünde belirsizlik bulunmaktadır. Güç mukayesesi, çatışmada uygulanacak yeni strateji, taktik ve tekniklerin ne dereceye kadar incelendiği ve tespit edildiğine dair şüpheler vardır. Hangi duruma gelindiğinde, diğer bir deyimle mücadeledeki başarı ne seviyede olduğunda ne kadar kuvvet çekileceğine yönelik değerlendirmelerin yapıldığı ve bu konuda bir strateji belirlenip belirlenmediği bilinmemektedir.

Yeni Stratejide Türkiye'den Beklentiler ve Türkiye'nin Muhtemel Tepkisi

Açıklanan bu yeni stratejiye göre, Türkiye'den de Afganistan'a daha fazla destek vermesi, muharebeye fiilen katılacak asker göndermesi, Kabil Bölge Komutanlığı'nda görev icra eden birliklerimizin faaliyet sahasının güneye doğru genişletilmesi ve çarpışma konusunda konan tehditlerin esnetilmesi talep edilmektedir. Aslında bu istekler yeni olmayıp, uzun süreden beri devam eden taleplerdir. Ancak bugüne kadar bu kadar net ve açık bir şekilde ortaya konmamıştır. Diğer taraftan NATO'nun ISAF Harekât Planlarında,

İnceleme

terörizm ve uyuşturucu ile mücadele planları bulunmamaktadır. Terörle mücadele Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (BMGK) “Sürekli Özgürlük Harekatı” anlamına gelen “Operation Enduring Freedom” kapsamında yapılmaktadır. Bu konudaki BMGK kararlarının daha belirgin hale getirilmesinde de yarar görülmektedir.

Türkiye Afganistan’a olan desteğini başlangıçtan itibaren vermiş ve imkânları ölçüsünde bunu gittikçe de arttırmıştır. ISAF’ın komutasını 2003 ve 2005 yıllarında iki defa deruhte etmiştir. ISAF’ın Kabil bölgesinin komutasını ikinci defa üslenmiş ve devam ettirmektedir. Kabil bölgesinin güvenliğini sağlamaktadır. Aynı zamanda çok yüksek oranda altyapı desteğinde bulunmaktadır. Lojistik ve istihkâm desteği sağlamakta ve 3 tim ile askeri eğitim faaliyetine devam etmektedir. 800 kadar olan asker sayısını, Kabil Bölge Komutanlığı’nı ikinci kez devralmakla birlikte 900’den fazla arttırarak 1750 kişinin üzerine çıkarmıştır. 3 adet UH-60 helikopteri dahi tahsis etmiştir. Askeri akademinin kuruluş ve organizasyonunu üstlenmiştir. Askeri Lise ve Harp Okulu’nda danışman ve eğitmenler görevlendirilmiş olup, bu görevlere devam etmektedir. Eğitim tim sayısını da 4’e çıkarmıştır. Sağlık tesislerini onarmış ve bir kısmının işletilmesini üstlenmiştir. 27 ilk ve ortaokulun bir kısmı yeniden inşa edilmiş, bir kısmı onarılmış, eğitim ve malzeme desteği sağlanmıştır. Bu kapsamda 38.000 öğrenciye öğrenim imkânı sunulmuştur. Kız çocukları için bir lise, kadın gelişim merkezi inşası, eğitim, güvenlik, tarım ve sağlık alanındaki çalışmalar ile diğer destek faaliyetleri devam etmektedir.³ Ancak bugüne kadar, Milli Güvenlik Kurulu’nda alınan tavsiye kararları ile de uyumlu olarak, desteği gittikçe arttırmasına karşılık, operasyon bölgesinde asker kullanılmasını benimsememiştir.

Türkiye’nin, yeni açıklanan strateji çerçevesindeki çağrıya, operasyona fiilen katılacak asker göndermesi ve buna paralel görev sahası ve tanımında esneklik yapması hariç, olumlu cevap verebileceği değerlendirilmektedir. Stratejide önemli olan konuların başında Afgan Güvenlik Güçlerinin kapasitesinin arttırılması olduğuna göre, halen bu yönde devam ettirdiği katkısını çoğal-

tarak, Afgan Ordusu’nun eğitim ve organizasyonuna daha fazla katılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca ekonomik katkısını, altyapı çalışmalarını, lojistik ve istihkâm desteğini arttırabileceği yönünde bir yaklaşımda bulunabileceği de beklenmektedir. Bu maksatla daha fazla asker ve diğer personeli görevlendirmesi ve göndermesi de mümkündür. Ancak Taliban ile doğrudan bir çatışmaya girecek takviye ve yaklaşımlardan uzak duracağı, bugüne kadar olduğu gibi bu konuya bundan sonra da aynı hassasiyeti göstereceği değerlendirilmektedir.

Türkiye’nin bu şekilde davranışta bulunmasının beklenmesinin sebebi, Afganistan ve onun halkı ile olan olumlu ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Gerek Türk Milleti, gerekse Afgan halkı birbirlerine karşı sempati, sevgi ve güven duyguları içinde olmuştur. Bu durum özellikle Türkiye’nin kurtuluş savaşı döneminde güçlenmiş ve bugüne kadar devam etmiştir. Atatürk’ün o zamanki sıkışık dönemde dahi Afganistan’a olan ilgisi ve onlara olan yardımı önemsenecek bir davranıştır. Afganistan’da diğer ülkelerin askerleri tedirgin bir davranış biçimi sergilerken, Türk askeri Afgan halkının sevgisine ve güvenine muhatap olmakta, kahvehanede dahi oturup onlarla sohbet etmekte ve yardımcı olmaya çalışmaktadır. Taliban’ın da Afgan halkının bir parçası olduğu unutulmamalıdır. Ona karşı yürütülecek fiili bir mücadelenin, Türkiye’nin Afgan halkı nezdindeki sempatisini ve güven duygusunu yok edebileceği dikkate alınmalıdır. Bunu, Müslümanlarla yapılacak mücadelenin olumsuz etkileri olarak değil, Afgan halkının bir bölümü ile yapılacak mücadelenin olumsuz etkileri olarak nitelendirmek daha doğru olacaktır. Aksi takdirde Afganistan’daki çatışmanın, bir Müslüman-Hıristiyan çatışması şeklinde algılanmasına sebep olunur.

Yukarıda açıklanan sebebe ilave olarak, *Türkiye’nin PKK terörü ile mücadelesine fiili katkıda bulunmayan ABD ve NATO’nun, Türk askerinin operasyona fiilen katılması yönündeki beklentisini, bu konuyu da vurgulayarak kabul etmemenin de anlamlı bir davranış biçimi olacağı kıymetlendirilmektedir.*

İnceleme

Afganistan'daki Müttefik Kuvvetleri

Afganistan'da halen görev yapan askerlerden ABD dışındaki bazılarının mevcutları ülkelere göre aşağıdadır.⁴

İngiltere	: 9.000
Almanya	: 4.365
Fransa	: 3.095
Kanada	: 2.830
İtalya	: 2.795
Hollanda	: 2.160
Polonya	: 1.910
Türkiye	: 1.750
Avustralya	: 1.350
İspanya	: 1.000
Romanya	: 990
Danimarka	: 700
Çek cumhuriyeti	: 690
Belçika	: 530
Norveç	: 480
Bulgaristan	: 460
Bosna	: 460
İsveç	: 430

Müttefik ülkelerden bazılarının yeni katkılar için niyet beyan ettikleri miktarlar; İngiltere-500, İtalya-1000, Gürcistan-900, Polonya-600, Slovakya-250, Portekiz-150, Arnavutluk-85, Makedonya-80 olarak belirlenmiştir. Ayrıca daha küçük ülkelerin de küçük katkılar yapmayı düşündükleri tespit edilmiştir. Bu kadar parçalı bir gücün organizasyonu ve motivasyonunun emir komuta için yaratacağı zorluklar dikkate alındığında, müttefiklerin başarı şansının oldukça az olduğu da görülmektedir. Diğer taraftan ABD Genelkurmay Başkanı, Afganistan'daki savaşı kazanamadıklarını, kaybetmeye başladıklarını, kaybettikçe direnişçilerin moral kazandığını bu nedenle ilave askere ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca takviye sağlandığı takdirde savaşın 18-24 ay gibi bir sürede kazanılacağını, ancak bu dönemde çok asker kaybı yaşanacağı uyarısını da yapmıştır. Obama'nın açıkladığı yeni strateji, Afganistan'daki NATO ve ABD Kuvvetle-

ri Komutanı'nın tespit ve taleplerinin yanında, ABD Genelkurmay Başkanı'nın bu ifadelerin de etkisinin olduğu şüphesizdir.

Pakistan'ın Durumu

Afganistan'ın güvenliği kapsamında Pakistan'ın durumu de gittikçe önem kazanmaktadır. Aslında güvenliği, bölge coğrafyasındaki güvenlik olarak ele almakta yarar bulunmaktadır. Taliban Pakistan'da da etkisini sürdürmektedir. Hatta Pakistan'ın kuzey bölgesinde şeriat kanunlarını geçerli olması yönünde Pakistan Meclisi'nde karar çıkmasına neden olabilecek kadar da ülke üzerinde etkinlik yaratmıştır. Pakistan'ın istikrarı hem ülke hem de bölge güvenliği açısından önem arz etmektedir. Afganistan-Pakistan sınırının geçirgenliği, Taliban'ın her iki bölgede de faaliyet göstermesine imkân yaratmaktadır. Ayrıca Pakistan'ın nükleer silaha sahip bir ülke olması ve nükleer kabiliyetin devlet kontrolünde kalmasına özen gösterilmesi de dikkate değer bir konu olarak görülmektedir. ABD'nin konunun ciddiyetine vakıf olduğu da, Obama'nın açıkladığı yeni Afganistan Stratejisinde Pakistan'a da yer vermesinden ve Pakistan ile etkili bir ortaklık kurulmasına değinmesinden anlaşılmaktadır.

Sonuç

Türkiye'nin Afganistan'ın yanında Pakistan'ın da güvenlik ve istikrarına destek vermesi, yardımcı olması söz konusudur. Gerek Afganistan, gerekse Pakistan'ın istikrara kavuşması yönünde yapılacak olan ekonomik, lojistik, altyapı ve diğer istihkâm desteği ile eğitim ve organizasyon konusunda yapılacak katkıların, Türkiye'nin gelenekleri ve bu ülkelerle olan dostluk, kardeşlik ve güven duygularının bir sonucudur. Terörle mücadele konusunda Pakistan'ın ihtiyacı olan eğitim desteğinin de bu çerçevede düşünülmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Türkiye-Pakistan-Afganistan arasında en üst düzeyde oluşturulan istişare mekanizmasının devam ettirilmesi ve etkinliğinin artırılmasında fayda görülmektedir. ▣

DİPNOTLAR

- 1 Sercan Doğan, Obama'nın Afganistan Stratejisi, ORSAM web sitesi, 05 Aralık 2009.
- 2 Beyaz Saray Basın Sekreterliği, Gerçekler: Afganistan ve Pakistan'ın geleceğine bakış, 01 Aralık 2009.
- 3 <http://www.sabah.com.tr>, Kabil'in komutası yeniden Türkiye'de, 31 Ekim 2009
- 4 BBC Türkçe Haberler, www.bbc.co.uk/turkce/haberler, 04 Aralık 2009.